

Φορέας Διαχείρισης όρους Πάρνωνα & υγροτόπου Μουστού

Newsletter τεύχος 9
περίοδος: 09.2015-12.2015

Άστρος Κυνουρίας
Αρκαδία 220 01
Τηλ: 27550-22021
Φαξ: 27550-22806
E-mail: info@fdparnonas.gr
WEB: www.fdparnonas.gr

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΦΟΡΕΑΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΟΡΟΥΣ ΠΑΡΝΩΝΑ & ΥΓΡΟΤΟΠΟΥ ΜΟΥΣΤΟΥ

Δράσεις Επόπτευσης/ Φύλαξης

Πυρκαγιές (σελ. 2)

Απόρριψη απορριμμάτων και στερεών αποβλήτων (σελ. 2)

Λοιπά συμβάντα (σελ. 2)

Συνάντηση Συντονιστικού Πολιτικής Προστασίας της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Πελοποννήσου –Δυτ. Ελλάδας & Ιονίου (σελ. 2).

Δράσεις Προστασίας & Διαχείρισης

Παρακολούθηση στην προστατευόμενη περιοχή (σελ. 3)

Συλλογή υλικού (σελ. 4)

Προμήθειες και υπηρεσίες (σελ. 4)

Πρακτική άσκηση (σελ. 4)

Παρακολούθηση φυσικοχημικών

παραμέτρων των υδάτων της λιμνοθάλασσας του Μουστού (σελ. 5)

Αποτελέσματα δειγματοληψιών (σελ. 5)

Διασώσεις ζώων (σελ. 5)

Δράσεις Πληροφόρησης Εκπαίδευσης & Δημοσιότητας

Επισκέψεις και ξεναγήσεις (σελ. 6)

Επισκέψεις περιβαλλοντικής ενημέρωσης σε σχολεία (σελ. 7)

Περιβαλλοντικές δράσεις – εκδηλώσεις (σελ. 9)

Ημερίδα του Φορέα Διαχείρισης όρους Πάρνωνα και υγροτόπου Μουστού στο Λεωνίδιο Αρκαδίας (σελ. 8)

Ένα κινηματογραφικό πολύπτυχο για τη φύση, τον πολιτισμό και τη ζωή από τον ΦΔΟΠΥΜ (σελ. 8)

Εγκαινία Έκθεσης Παραδοσιακών

Επαγγελμάτων στο Κέντρο

Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης Καστάνισσας (σελ. 10)

Παραγωγή εντύπων και υλικών ενημέρωσης – ευαισθητοποίησης από τον από τον ΦΔΟΠΥΜ (σελ. 10)

Λοιπές Δράσεις

Συναντήσεις εργασίας (σελ. 9)

Συμμετοχή του ΦΔ στο πρόγραμμα MED με

το Έργο 'ECONIFERnet4MED' (σελ. 11)

Το Έργο 'ECONIFERnet4MED' και οι

Προστατευόμενες Περιοχές Natura 2000

(σελ. 11)

Ολοκλήρωση έργου στο πλαίσιο του ΕΠΠΕΡΑΑ

Ολοκληρώθηκε η πράξη με τίτλο «Προστασία και Διατήρηση της Βιοποικιλότητας του Όρους Πάρνωνα και Υγροτόπου Μουστού», συνολικού προϋπολογισμού περίπου **3.381.115,23 €** και **14 Υποέργων** είχε χρονοδιάγραμμα από **01.01.2010 έως 31.12.2015**. Το Υποέργο 1 αποτελεί το έργο της Αυτεπιστασίας του ΦΔΟΠΥΜ στο οποίο εντάσσονται όλες οι απαραίτητες προμήθειες/υπηρεσίες για την υποστήριξη των δράσεων και οι λειτουργικές του δαπάνες.

Το ποσοστό υλοποίησης του φυσικού αντικείμενου ανέρχεται στο 100% (δηλαδή υλοποιήθηκαν όλα τα έργα της

χρηματοδότησης) ενώ του οικονομικού αντικείμενου ανέρχεται περίπου στο 90%, ποσοστό που δικαιολογείται από τις προσφορές των Αναδόχων των έργων του Φορέα Διαχείρισης. Μέσω διαδικασιών πλήρους διαφάνειας και βάσει της κείμενης νομοθεσίας επιλέχθηκαν **43 Ανάδοχοι/Προμηθευτές** για την υλοποίηση της Πράξης.

Δράσεις Επόπτευσης/ Φύλαξης

Βασική αρμοδιότητα του Φορέα αποτελεί η φύλαξη της προστατευόμενης περιοχής, με στόχο τη μεγαλύτερη δυνατή προστασία της, η καταπολέμηση παράνομων δραστηριοτήτων καθ' όλη τη διάρκεια του έτους σε επίπεδο πρόληψης και αποτροπής τους. Λόγω της ανεπάρκειας του θεσμικού πλαισίου του Φορέα, παρόλο που έχει εκδοθεί η Κ.Υ.Α. χαρακτηρισμού της προστατευόμενης περιοχής, το προσωπικό φύλαξης δεν έχει τη δυνατότητα να διενεργεί ελέγχους με αποτέλεσμα η φύλαξη να περιορίζεται ουσιαστικά στην παρατήρηση, στη σύσταση και στην άμεση ειδοποίηση των αρμόδιων, για έλεγχο, υπηρεσιών.

Πυρκαγιές

Κατά τη φθινοπωρινή & χειμερινή περίοδο, ο Φορέας Διαχείρισης συμμετείχε σε τρεις κατασβέσεις σε δασικά και υγροτοπικά οικοσυστήματα. Τα κύρια αίτια των παραπάνω πυρκαγιών, ήταν η αμέλεια κτηνοτρόφων και ιδιωτών. Η άψογη συνεργασία με το Πυροσβεστικό Σώμα Αρκαδίας και Λακωνίας, επέφερε θετικά αποτελέσματα στην αποτροπή ή/και στην άμεση επέμβαση στα περιστατικά πυρκαγιών, με αποτέλεσμα η έκταση αυτών να είναι ιδιαίτερα περιορισμένη.

Απόρριψη απορριμμάτων και στερεών αποβλήτων

Εντός του 3^{ου} τετραμήνου του 2015 καταγράφηκαν τρία παράνομα περιστατικά όπως, απορρίψεις «μπαζών» και απορριμμάτων σε διάφορες τοποθεσίες της ευρύτερης περιοχής.

Όχημα φύλαξης του Φ.Δ. με βυτίο πυρόσβεσης, χωρητικότητας 500 λίτρων νερού και μάνικες κατάσβεσης.

Καθαρισμός ακτής Μουστός-Χερονήσι Αρκαδίας

Για τις περιπτώσεις των αποθέσεων στερεών αποβλήτων ή απορριμμάτων, αποστάλθηκαν, σχετικά έγγραφα για ενέργεια προς τις αρμόδιες υπηρεσίες και για τις τρεις περιπτώσεις.

Μπάζα και στερεά απόβλητα στην περιοχή των Καρυών Λακωνίας.

Λοιπά συμβάντα

Αναφορικά στις αποθέσεις υγρών αποβλήτων ελαιολιτριβείων στα ρέματα Τάνου και Βρασιάτη, από ελαιολιτριβεία της περιοχής της Κυνουρίας κατά τους μήνες συγκομιδής ελαιοκάρπων καταγράφηκε ένα περιστατικό.

Επίσης, έγινε σύσταση σε πολίτη που παράνομα ψάρευε στον υγρότοπο Μουστού, όπου και απαγορεύεται το ψάρεμα.

Συνάντηση Συντονιστικού Πολιτικής Προστασίας της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Πελοποννήσου -Δυτ. Ελλάδας & Ιονίου

Στις 18.12.2015 ο Φ.Δ. ανταποκρίθηκε στην πρόσκληση της Δ/σης Πολιτικής Προστασίας για συμμετοχή στη σύσκεψη για την αντιμετώπιση κινδύνων από την εκδήλωση έντονων καιρικών φαινομένων της περιόδου 2015-2016. Στη σύσκεψη παρευρέθηκαν οι Διοικητές των Πυροσβεστικών Σωμάτων όλων των

μονάδων της Περιφέρειας Πελοποννήσου, εκπρόσωποι του Αστυνομικού Σώματος και του Στρατού Ξηράς, καθώς και προϊστάμενοι των Δασικών Υπηρεσιών (Αργολίδας, Αρκαδίας, Λακωνίας, Μεσσηνίας), στελέχη της Αποκεντρωμένης Διοίκησης (κος Μήλιος, ως Δ/ντης Υδάτων) και μέλη των Δημοτικών Αρχών της Περιφέρειας.

Η σύσκεψη ξεκίνησε με την παρουσίαση στελέχους του Πυροσβεστικού Σώματος, αναφερόμενη στο έμφυχο και άψυχο δυναμικό των Πυροσβεστικών Δυνάμεων της Περιφέρειας, στις ζώνες υψηλού κινδύνου και στις περιοχές που πλήττονται συχνότερα από τα έντονα καιρικά φαινόμενα (χιονόπτωση, πλημμύρες, ανεμοστρόβιλοι, πυρκαγιές κλπ). Τέλος, ο ομιλητής αναφέρθηκε στην ετοιμότητα και στη δυνατή άμεση επέμβαση του Σώματος σε περίπτωση ανάγκης, καθώς το Επιχειρησιακό Σχέδιο έχει συνταχθεί από τη πλευρά του.

Από τη δική τους πλευρά οι εκπρόσωποι των Δασικών Υπηρεσιών, κατέθεσαν τους προβληματισμούς και τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν ως Δημόσιοι Φορείς, και που αφορούν κυρίως οικονομικά ζητήματα (πχ αδυναμία μετακινήσεων), αλλά και αδυναμία χρησιμοποίησης υπάρχοντος υλικού (πχ οχημάτων εκχιονιστικών), λόγω απουσίας κατάλληλου προσωπικού. Ο κος Μήλιος (Πρόεδρος του ΔΣ του Φορέα Διαχείρισης), ως εκπρόσωπος της Δ/σης Υδάτων τοποθετήθηκε στο θέμα διευθέτησης των υδάτων προς αποφυγή πλημμύρων φαινομένων, ορμώμενος από την πρόσφατη, μεγάλης έντασης, πυρκαγιά στη περιοχή της Νεάπολης Λακωνίας, που μπορεί να έχει περαιτέρω καταστροφικές επιπτώσεις με τη μορφή πλημμύρων. Επίσης, προτάθηκε η επόμενη συνάντηση ανάλογου περιεχομένου να προγραμματίζεται νωρίτερα (Οκτώβριο), ώστε να εξασφαλίζεται άμεση πρόληψη πιθανών έντονων καιρικών φαινομένων.

Δράσεις Προστασίας & Διαχείρισης

Παρακολούθηση στην προστατευόμενη περιοχή

Κατά το 3^ο τετράμηνο του 2015 πραγματοποιήθηκε ελάχιστο μέρος της εργασίας πεδίου. Σύμφωνα και με τα χρονοδιαγράμματα των αναδόχων των υπηρεσιών παρακολούθησης των ειδών πανίδας, χλωρίδας και τύπων οικοτόπων (Υποέργα 2-10 του ΕΠΠΕΡΑΑ) και το συνολικό προγραμματισμό που είχαν κάνει για τις υπηρεσίες παρακολούθησης του Φορέα Διαχείρισης, οι εργασίες πεδίου για την πλειονότητα των υπηρεσιών ολοκληρώθηκαν μέσα στο 1^ο εξάμηνο του 2015, αξιοποιώντας το χρονικό διάστημα μέχρι την 31^η Οκτωβρίου 2015 –καταληκτική ημερομηνία λήξης όλων των υπηρεσιών παρακολούθησης- για επεξεργασία των δεδομένων πεδίου και συγγραφή των αποτελεσμάτων. Το προσωπικό του Τμήματος Προστασίας και Διαχείρισης του ΦΔ πραγματοποίησε εργασία πεδίου σε συνεργασία με την ομάδα έργου του αναδόχου της υπηρεσίας παρακολούθησης ειδών χειροπτέρων, με επισκέψεις σε τρία σπήλαια της Β. Κυνουρίας, συνδυάζοντας την εργασία αυτή με τη συλλογή ζωικού υλικού από τα σπήλαια αυτά.

Στην πορεία υλοποίησης και ολοκλήρωσης της Δ' Φάσης των προγραμμάτων παρακολούθησης, κατά τη διάρκεια του 3^{ου} τετραμήνου το προσωπικό του ΦΔ, μέσω της Επιτροπής Παραλαβής των έργων, προέβηκε στον έλεγχο και τις διορθώσεις των παραδοτέων των αναδόχων και την οριστική παραλαβή των τελικών παραδοτέων της Τελικής Φάσης των Υποέργων.

Το προσωπικό του Τμήματος έχει συλλέξει εμésματα από σπήλαια πλησίον της Περιοχής Απολύτου Προστασίας του υγροτόπου Μουστου τα προηγούμενα χρόνια και κατά το 3^ο τετράμηνο ολοκλήρωσε την επεξεργασία τους σε συνεργασία με την ομάδα έργου του έργου «Καταγραφή και παρακολούθηση των ειδών πουλιών». Η ανάλυση έδωσε μια εικόνα της ζωογεωγραφίας των μικρών

18/09/2015 Εργασία πεδίου σε σπήλαιο της πι, στο πλαίσιο του Υποέργου 10 "Καταγραφή και παρακολούθηση των ειδών χειροπτέρων".

θηλαστικών της ευρύτερης περιοχής του Μουστου χωρίς τη χρήση παγίδων και τη θανάτωση των παγιδευμένων ζώων, ενώ τα στοιχεία από τις διαφορετικές χρονιές δίνουν μια αίσθηση των πληθυσμιακών αλλαγών των μικροθηλαστικών στην περιοχή. Τα αποτελέσματα της επεξεργασίας χρησιμοποιήθηκαν για τη δημιουργία αναρτημένης παρουσίασης στο 13^ο Διεθνές Συνέδριο Ζωογεωγραφίας και Οικολογίας της Ελλάδας και των Γειτονικών Περιοχών (ICZEGAR) που

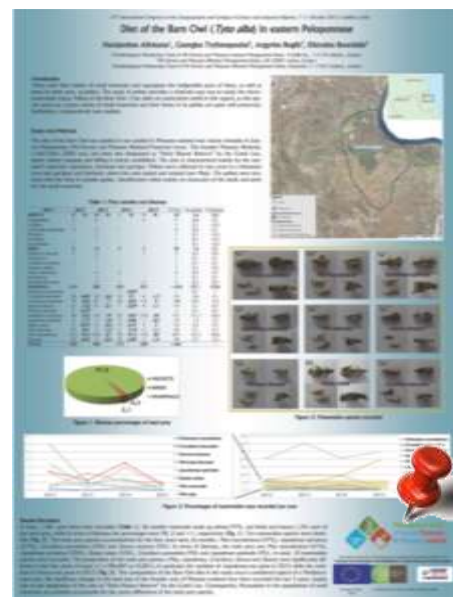
πραγματοποιήθηκε στο Ηράκλειο Κρήτης στις 7-11 Οκτωβρίου 2015.

Η συμμετοχή του Φορέα Διαχείρισης στο συνέδριο υλοποιήθηκε στο πλαίσιο του υλοποίησης του έργου αυτεπιστασίας του ΕΠΠΕΡΑΑ από τα στελέχη του προσωπικού του Φορέα, PhD Βιολόγο και MSc Δασολόγο, καθώς και τον Πρόεδρο του Δ.Σ., και αφορούσε στην παρουσίαση τεσσάρων επιστημονικών ανακοινώσεων που επιμελήθηκαν, ο υπεύθυνος του Τμήματος Προστασίας Διαχείρισης και ο Συντονιστής Έργου ΕΠΠΕΡΑΑ του Φορέα, σε συνεργασία με μέλη των ομάδων έργου τεσσάρων προγραμμάτων παρακολούθησης πανίδας του Φορέα. Συγκεκριμένα παρουσιάστηκαν οι ακόλουθες αναρτημένες ανακοινώσεις (poster) σχετικά με την πανίδα της προστατευόμενης περιοχής όρους Πάρνωνα και υγροτόπου Μουστου:

- **Diet of the Barn Owl (*Tyto alba*) in NE Peloponnese.** Haralambos Alivizatos, Georgios Tryfonopoulos, Argyrios Boglis, Efstratios Bourdakis.
- **Mount Parnon: a micro-hotspot of freshwater-dependent biodiversity in Greece.** Canella Radea, Sinos Giokas, Argyrios Boglis, Georgios Tryfonopoulos.
- **Bats (Chiroptera) of Mount Parnon and Moustos Wetland.** Papadatou Eleni, Georgiakakis Panagiotis, Papamichail

Georgios, Argyrios Boglis, Tryfonopoulos Georgios.

- ***Aphanis almiriensis*: an established and breeding population in Moustos wetland.** Sapounidis A., Liouisia V., Tryfonopoulos G., Ntislidou C., Oikonomou A., Petriki O., Bobori D., Koutrakis E. and Leonardos I.D.

Τα προηγούμενα τετράμηνα έχει πραγματοποιηθεί πλήθος επισκέψεων σε σπήλαια της προστατευόμενης περιοχής. Σε αυτά γίνεται κατ' αρχήν καταγραφή της ακριβούς θέσης τους και του τρόπου πρόσβασής τους, καθώς ορισμένα βρίσκονται σε απομακρυσμένες ή δύσβατες τοποθεσίες, αλλά και καταγραφή και μελέτη της βιοποικιλότητας, καθώς μέχρι στιγμής δεν έχουν μελετηθεί και υπάρχουν επιστημονικά δεδομένα που πιθανολογούν την ύπαρξη ειδών ενδημικών σε κάποια από αυτά.

Τα στοιχεία για τα σπήλαια, βάραθρα αλλά και για γεωλογικές μορφές όπως φαράγγια και ορθοπλαγιές έχουν χρησιμοποιηθεί σε ειδικά απογραφικά δελτία και έχουν αποσταλεί στο Ινστιτούτο Γεωλογικών και

Μεταλλευτικών Ερευνών, το οποίο καταγράφει όλους τους γεωμορφολογικούς σχηματισμούς των προστατευόμενων περιοχών με τελικό σκοπό την συνολική εθνική πρόταση για χαρακτηρισμό και ένταξη περιοχών ως «Γεωπάρκα».

Στο 3^ο τετράμηνο έγιναν επισκέψεις σε τρία σπήλαια της Β. Κυνουρίας, τα οποία καταγράφηκαν και συλλέχθηκε ζωικό υλικό για περαιτέρω αναλύσεις.

11/11/2015 Εργασία πεδίου στην ππ, στο πλαίσιο του Υποέργου 5 "Καταγραφή και παρακολούθηση των ειδών ασπονδύλων".

Συλλογή υλικού

Συνεχίστηκε η συλλογή ιστού από δύο επιπλέον νεκρά άτομα τσακαλιού που εντοπίστηκαν σκοτωμένα από τροχαίο ατύχημα σε δρόμους εντός της ππ. Η συλλογή και διατήρηση ιστών σε καθαρή αιθανόλη να βοηθήσει γενετικές μελέτες της δημογραφικής δομής του πληθυσμού του τσακαλιού στον υγρότοπο του Μουστού ώστε να προταθούν μέτρα για την επιβίωσή του.

Στο πλαίσιο της συνεργασίας του Φορέα με ερευνητικά ιδρύματα της Ελλάδας και του εξωτερικού, στάλθηκαν δείγματα ιστού νεκρών τσακαλιών στο «Μουσείο και Ινστιτούτο Ζωολογίας» (Museum & Institute of Zoology PAS) της Πολωνίας που έχει αναλάβει τις γενετικές αναλύσεις των δειγμάτων του

πανελληνίου προγράμματος ανίχνευσης της γενετικής ταυτότητας του τσακαλιού (*Canis aureus*). Η επεξεργασία των δειγμάτων μαζί με δείγματα από άλλες χώρες της Ευρώπης και της δυτικής Ασίας κατέληξε σε στην επιστημονική εργασία, με τη συμμετοχή στους συγγραφείς του υπευθύνου του Τμήματος Προστασίας και Διαχείρισης: *A European Concern? Genetic Structure and Expansion of Golden Jackals (Canis aureus) in Europe and the Caucasus*. 2015. Robert Rutkowski, Miha Krofel, Giorgos Giannatos, Duško Ćirović, Peep Männil, Anatoliy M. Volokh, József Lanszki, Miklós Heltai, László Szabó, Ovidiu C. Banea, Eduard Yavruyan, Vahram Hayrapetyan, Natia Kopalani, Anastasia Miliou, George A. Tryfonopoulos, Petros Lymberakis, Aleksandra Penezic, Giedrė Pakeltytė, Ewa Suchecka, Wiesław Bogdanowicz. PLOS ONE: November 5, 2015, DOI: 10.1371.

Προμήθειες και υπηρεσίες

Μέσα στο 3^ο τετράμηνο του 2015 ολοκληρώθηκε η προμήθεια εκπαιδευτικών στερεοσκοπίων για το Κέντρο Πληροφόρησης Λεωνιδίου για τη Χλωρίδα του Πάρνωνα. Η συγκεκριμένη προμήθεια θα χρησιμοποιηθεί για εκπαιδευτικούς σκοπούς και συγκεκριμένα για την εκπαίδευση επισκεπτών του Κέντρου σε θέματα δομής και ταξινόμησης χλωρίδας, μέσω της μικροσκοπικής παρατήρησης φυτικών δομών με τη χρήση των στερεοσκοπίων. Επίσης, ολοκληρώθηκε η Α΄ Φάση της υπηρεσίας «Σχεδιασμός, οργάνωση, παραγωγή και εγκατάσταση Έκθεσης Ερμηνείας Περιβάλλοντος Κέντρου Πληροφόρησης Λεωνιδίου για τη Χλωρίδα του Πάρνωνα». Συγκεκριμένα, θα υλοποιηθούν:

- α) η θεματική και χωροταξική οργάνωση έκθεσης,
- β) ο σχεδιασμός, η οργάνωση, η κατασκευή και η εγκατάσταση έκθεσης ερμηνείας περιβάλλοντος και ειδικότερα των προθηκών, του εποπτικού υλικού και σχολιασμού των εκθεμάτων, των αναπαραστάσεων, των διοραμάτων και όλων των μουσειογραφικών μέσων, συμπεριλαμβανομένου του ειδικού φωτισμού, και
- γ) η παραγωγή και εγκατάσταση διαδραστικών εφαρμογών για το μόνιμο εκθεσιακό χώρο.)

Η διακοπή της χρηματοδοτικής ροής μέσα στο 2015 προς τον ανάδοχο-εργολάβο, είχαν σαν αποτέλεσμα την καθυστέρηση της αποκατάστασης του κτιρίου που θα στεγαστεί η Έκθεσης Ερμηνείας Περιβάλλοντος Κέντρου Πληροφόρησης Λεωνιδίου.

Η πλήρης αποκατάσταση του κτιρίου αναμένεται να έχει γίνει μέσα στους πρώτους μήνες του 2016, οπότε αναγκαστικά παρατάθηκε κατά ένα εξάμηνο και η διάρκεια υλοποίησης της εγκατάστασης Έκθεσης Ερμηνείας στο υπό κατασκευή Κέντρο.

12/2015 Εργασίες σε εξέλιξη στο Λεωνίδιο στο Κέντρο Πληροφόρησης Λεωνιδίου για τη Χλωρίδα του Πάρνωνα

Η δημιουργία του Κέντρου Πληροφόρησης για την Χλωρίδα του Πάρνωνα στο Λεωνίδιο Αρκαδίας, αναμένεται να αποτελέσει σταθμό τόσο για τους ερευνητές όσο και για τους επισκέπτες ώστε να ενημερωθούν και να ευαισθητοποιηθούν για την σημαντικότητα του χλωριδικού πλούτου του Πάρνωνα.

Πρακτική Άσκηση

Μέσω της εγγραφής του στον κόμβο ΑΤΛΑΣ και στην πλατφόρμα του Πανεπιστημίου Αιγαίου ΟΠΣ, ο Φορέας Διαχείρισης συμμετέχει στο «Σύστημα Κεντρικής Υποστήριξης της Πρακτικής Άσκησης Φοιτητών ΑΕΙ» ως Φορέας Υποδοχής. Με την ιδιότητα αυτή, έχει τη δυνατότητα να αναρτά τις θέσεις πρακτικής άσκησης και να περιγράφει αναλυτικά τις απαιτήσεις και τις προδιαγραφές της κάθε θέσης κ.λπ. Αποτέλεσμα των παραπάνω, ήταν η επιτυχής ολοκλήρωση στο πλαίσιο της Πρακτικής Άσκησης φοιτητών, η άσκηση μίας φοιτήτριας από το Τμήμα Γεωγραφίας του Πανεπιστημίου Αιγαίου, κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού και για το χρονικό διάστημα από 13/07/2015 έως 12/08/2015.

Παρακολούθηση φυσικοχημικών παραμέτρων των υδάτων της λιμνοθάλασσας του Μουστού

Η υπηρεσία "Παρακολούθηση φυσικοχημικών παραμέτρων των υδάτων της λιμνοθάλασσας του Μουστού" συμβασιοποιήθηκε στις 08.09.2014. Μετά από υπόδειξη του Φ.Δ. σε συνεργασία με τον ανάδοχο του έργου «Καταγραφή και παρακολούθηση των ειδών ψαριών», επιλέχθηκαν τέσσερα σημεία δειγματοληψίας εσωτερικών υδάτων με κριτήριο τη βέλτιστη κάλυψη και αντιπροσώπευση των υδρολογικών συνθηκών που επικρατούν στα εσωτερικά ύδατα του υγροτοπικού συμπλέγματος του Μουστού.

Η συλλογή των δειγμάτων ανά θέση δειγματοληψίας έγινε ανά 4μνηο και συλλέχθηκαν τέσσερα δείγματα από κάθε θέση, [συνολικά δεκαέξι (16) δείγματα] κατά το διάστημα από τον Οκτώβριο 2014 έως τον Οκτώβριο 2015.

Η δειγματοληψία των υδάτων και η εργαστηριακή ανάλυση των φυσικοχημικών τους παραμέτρων έγινε από το προσωπικό του πιστοποιημένου εργαστηρίου αναλύσεων Envirolabs.

Κατά το 3^ο τετράμηνο του 2015 πραγματοποιήθηκε η 4^η δειγματοληψία στην περιοχή, και στις 29.10.2015 ο ανάδοχος –στο πλαίσιο της υπογεγραμμένης σύμβασης- απέστειλε στο Φ.Δ. τη «Μελέτη παρακολούθησης ποιοτικών παραμέτρων του υγροτόπου Μουστού» με τα αποτελέσματα των αναλύσεων των τεσσάρων δειγματοληψιών και τη μελέτη παρακολούθησης των ποιοτικών παραμέτρων, ολοκληρώνοντας εμπρόθεσμα τη σύμβαση.

Υγρότοπος Μουστού: στο χάρτη σημειώνονται οι θέσεις δειγματοληψίας στο πλαίσιο της υπηρεσίας "Παρακολούθηση φυσικοχημικών παραμέτρων των υδάτων της λιμνοθάλασσας του Μουστού".

Αποτελέσματα δειγματοληψιών

Συνοπτικά, τα συμπεράσματα της αξιολόγησης της ποιοτικής κατάστασης των εσωτερικών υδάτων στην ευρύτερη περιοχή του υγροτόπου Μουστού, βάσει των αποτελεσμάτων των δειγματοληψιών, είναι τα εξής:

- **Συνθήκες οξύτητας** είναι εντός φυσιολογικών ορίων και είναι ευνοϊκές για την ανάπτυξη και διαβίωση των υδρόβιων οργανισμών.
- Τα ύδατα στον υγρότοπο είναι **υφάλμυρα** λόγω της εισροής της θάλασσας.
- Η **αγωγιμότητα** και **αλατότητα** είναι ο κύριος παράγοντας ελέγχου της συγκέντρωσης των βασικών κατιόντων (πλην ασβεστίου) και ανιόντων.
- Λόγω της υψηλής σκληρότητας και αλατότητας, τα **ύδατα** είναι **ακατάλληλα** για ανθρώπινη κατανάλωση και άρδευση των γειτνιαζόντων καλλιέργειών.
- Καταγράφηκαν **υψηλές συγκεντρώσεις** θρεπτικών ουσιών **αζώτου** και **φωσφόρου** (νιτρικών και φωσφορικών ιόντων) που κυρίως στην περίπτωση των νιτρικών φαίνεται να οφείλονται σε ρύπανση γεωργικής προέλευσης.

- Λόγω των υψηλών συγκεντρώσεων θρεπτικών ουσιών, ο **κίνδυνος**
- **ευτροφισμού** των υδάτων στον υγρότοπο είναι υπαρκτός και σοβαρός και χρήζουν περαιτέρω διερεύνησης τα επίπεδα χλωροφύλλης και ο όγκος και η σύσταση της βιομάζας του φυτοπλαγκτόν.
- Κρίνεται αναγκαία η **παρακολούθηση** και **άλλων φυσικοχημικών παραμέτρων**, με σημαντικότερες τη θερμοκρασία και τα επίπεδα διαλυμένου οξυγόνου των υδάτων.

Διασώσεις ζώων

01.10.2015 Τραυματισμένος φιδαιτός από την περιοχή Κάτω Δολιανών, δέχεται τις πρώτες βοήθειες στο ΚΠΕ Άστρους

Σε συνέχεια των «διασώσεων» ειδών της άγριας πανίδας της Προστατευόμενης Περιοχής, το 3^ο τετράμηνο του 2015 καταγράφηκε μόλις μία περίπτωση. Συγκεκριμένα, μεταφέρθηκε στα γραφεία του Φ.Δ. ένας νεαρός φιδαιτός (*Circaetus gallicus*). Το πτηνό δέχθηκε τις πρώτες βοήθειες και στάλθηκε στο Σύλλογο Προστασίας και Περιθάλψης Άγριας Ζωής (ANIMA) για πλήρη ανάρρωση.

Δράσεις Πληροφόρησης

Επισκέψεις και ξηναγήσεις

Το 9^ο Νηπιαγωγείο Τρίπολης επισκέφθηκε την ππ δάσους δενδρόκεδρου Μονής Μαλεβής στις **14.10.2015**. Οι μικροί μαθητές έκαναν μικρής διάρκειας περίπατο μέσα στο δάσος και έμαθαν για το εξαιρετικά αυτό ευαίσθητο οικοσύστημα, τα σπάνια ζώα και μοναδικά φυτά της περιοχής.

Σύνολο επισκεπτών: **15 άτομα**

Στις **20.10.2015** μαθητές και συνοδοί εκπαιδευτικοί από τις τάξεις Γ'-ΣΤ' του Δημοτικού Σχολείου Αγίας Τριάδας Αργολίδας, επισκέφθηκαν την προστατευόμενη περιοχή του υγροτόπου Μουστού. Οι μαθητές ξεκίνησαν την ημέρα τους νωρίς το πρωί στο Μουστό, ενώ συνέχισαν με επίσκεψη στο Κέντρο Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης Άστρους.

Σύνολο επισκεπτών: **70 άτομα**

Ομάδα τουριστών από την Αργολίδα, επισκέφθηκαν στις **27.10.2015** την προστατευόμενη περιοχή του υγροτόπου Μουστού. Οι επισκέπτες οι οποίοι και ξεναγήθηκαν στο Μουστό, ενημερώθηκαν γενικώς για την περιοχή από τρία στελέχη του Φ.Δ.

Σύνολο επισκεπτών: **18 άτομα**.

Ο Εκδρομικός-Ορειβατικός, Αθλητικός Σύλλογος Νίκαιας "Ο ΦΥΣΙΟΛΑΤΡΗΣ", «επέστρεψε» στις **7.11.2015** (μετά από επίσκεψή του το 2011) στην προστατευόμενη περιοχή του υγροτόπου Μουστού.

Σύνολο επισκεπτών: **50 άτομα** περίπου.

Ομάδα φοιτητών από το 4^ο έτος, του Τμήματος Βιολογίας του Πανεπιστημίου Πάτρας, επισκέφθηκε και ξεναγήθηκε (για 3^η χρονιά) στην προστατευόμενη περιοχή όρους Πάρνωννα & υγροτόπου Μουστού, στις **14.11.2015**. Οι φοιτητές συνοδευόμενοι από έξι καθηγητές τους, επισκέφθηκαν το Κέντρο Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης Άστρους, τη λιμνοθάλασσα Μουστού και τη συστάδα δενδρόκεδρου (*Juniperus drupaceae*) Μονής Μαλεβής.

Σύνολο επισκεπτών: **100** άτομα.

Στις **18.11.2015** ομάδα μαθητών από την Δ' τάξη του 4^{ου} Δημοτικού Σχολείου Άργους, επισκέφθηκε και ξεναγήθηκε για 2^η χρονιά στην προστατευόμενη περιοχή υγροτόπου Μουστού. Οι μικροί μαθητές συνοδευόμενοι από τους δασκάλους τους και την Υπεύθυνη Σχολικών Δραστηριοτήτων της Α/βάθμιας Εκπαίδευσης Νομού Αργολίδας περιηγήθηκαν στη λιμνοθάλασσα Μουστού

και επισκέφθηκαν και το Κέντρο Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης Άστρους.

Σύνολο επισκεπτών: **50 άτομα**.

Η Β' τάξη του 4^{ου} Δημοτικού Σχολείου Άργους, επισκέφθηκε και ξεναγήθηκε στην προστατευόμενη περιοχή υγροτόπου Μουστού, την επόμενη μέρα. Στις **19.11.2015** οι μικροί μαθητές περιηγήθηκαν στη λιμνοθάλασσα Μουστού και επισκέφθηκαν και το Κέντρο Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης Άστρους. Είχαν επίσης τη μοναδική ευκαιρία να συμμετάσχουν στην επανένταξη τεσσάρων άγριων πουλιών στο φυσικό τους περιβάλλον!

Σύνολο επισκεπτών: **40 άτομα** περίπου.

Στις **20.11.2015** πραγματοποιήσε περιβαλλοντική επίσκεψη το 7^ο Δημοτικό Σχολείο Σπάρτης στο Κέντρο Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης Καστάνιτσας. Στο πλαίσιο της επίσκεψης στο αρχαιότερο Τσακωνοχώρι του Πάρνωννα περιηγήθηκαν στο καστανόδασος και είδαν από κοντά την εκκλησία της Μεταμορφώσεως του Σωτήρος.

Σύνολο επισκεπτών: **100** άτομα.

Το 3^ο Δημοτικό Σχολείο Τρίπολης (τάξεις Δ' και Ε') πραγματοποίησε επίσκεψη στις **26.11.2014**, στην περιοχή Απόλυτης Προστασίας της Φύσης του υδροτόπου Μουστού και το Κέντρο Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης Άστρους.

Σύνολο επισκεπτών: **80 άτομα**.

Ομάδα μαθητών και νηπίων του Δημοτικού Σχολείου και του Νηπιαγωγείου Κάτω Δολιανών αντίστοιχα, επισκέφτηκε και ξεναγήθηκε στη λιμνοθάλασσα Μουστού και το ΚΠΕ Άστρους, στις **02.12.2015**.

Σύνολο επισκεπτών: **40 άτομα**.

Ο Φορέας Διαχείρισης υποδέχτηκε στο πεδίο της προστατευόμενης περιοχής και στα τρία Κέντρα Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης συνολικά, περίπου **665 επισκέπτες**.

Επισκέψεις περιβαλλοντικής ενημέρωσης σε σχολεία

Στο πλαίσιο της «Εβδομάδας Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης» κατά την 2^η Εβδομάδα του Οκτωβρίου ο Φ.Δ. υλοποίησε

επισκέψεις περιβαλλοντικής ενημέρωσης σε Σχολεία εντός και πλησίον της ππ:

- **Γυμνάσιο Τυρού** στις **12.10.2015** (25 μαθητές)

- **Δημοτικό Σχολείο Άστρους** στις **15.10.2015** (120 μαθητές)

- **Γυμνάσιο Τροπαίων** στις **16.10.2015** (17 μαθητές)

Στις **3.11.2015** πραγματοποιήθηκε επίσκεψη στο 2^ο Νηπιαγωγείο Άστρους (6 μαθητές). Οι μαθητές του Νηπιαγωγείου παρακολούθησαν την παρουσίαση με θέμα «*Χελώνες, οι απόγονοι των δεινοσαύρων*». Σύνολο μαθητών που συμμετείχαν στην ενημέρωση: **27**.

Στις **24.11.2015** πραγματοποιήθηκε επίσκεψη περιβαλλοντικής ενημέρωσης στο 4^ο Δημοτικό Σχολείο Άργους, από δύο στελέχη του Φορέα Διαχείρισης για την προβολή παρουσίας με θέμα «*Οι μύθοι του Αισώπου και τα ζώα της προστατευόμενης περιοχής*».

Δέκα έξι μικροί μαθητές του 9^{ου} Νηπιαγωγείου Τρίπολης παρακολούθησαν την παρουσίαση με θέμα «*Οι μύθοι του Αισώπου και τα ζώα της προστατευόμενης περιοχής*», στις **25.11.2015**.

Στις **30.11.2015** πραγματοποιήθηκε επίσκεψη περιβαλλοντικής ενημέρωσης στο 3^ο κλασσικό και ολοήμερο Νηπιαγωγείο Τρίπολης με προβολή παρουσίασης με θέμα «*Ανακύκλωση στα απορρίμματα, ας τους δώσουμε μια ΔΕΥΤΕΡΗ ευκαιρία!*». Σύνολο μαθητών που συμμετείχαν στην ενημέρωση: **40**.

Νέα επίσκεψη προγραμματίστηκε στις **03.12.2015**, για το 4^ο Δημοτικό Σχολείο Άργους με σκοπό την προβολή δύο παρουσιάσεων περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος. Η παρουσίαση με θέμα «*Η Αξία του Νερού*» και «*Υγρότοποι, Λειτουργίες, Αξίες, Απειλές*». Σύνολο μαθητών που συμμετείχαν στην ενημέρωση: **54**.

Με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα Βουνού, στις **11.12.2015**, στελέχη του Φ.Δ. επισκέφθηκε το Δημοτικό Σχολείο Παραλίου Άστρους. Οι 55 μαθητές μαζί με τους εκπαιδευτικούς τους, παρακολούθησαν παρουσίαση με θέμα: «*Όρος Πάρνωνας*» με σκοπό να τονίσουν τη ζωτική σημασία που παίζει το βουνό διαχρονικά στην ζωή του ανθρώπου και την ευθύνη όλων μας για την διατήρησή του ως μια ζωντανή οντότητα

Κατά την περίοδο του 3^{ου} τετραμήνου 2015 τα στελέχη του Φορέα Διαχείρισης επισκέφθηκαν σχολεία εντός και πλησίον της προστατευόμενης περιοχής ενημερώνοντας για περιβαλλοντικά θέματα συνολικά περίπου **425 μαθητές**.

Ημερίδα του Φορέα Διαχείρισης όρους Πάρνωνα και υγροτόπου Μουστού στο Λεωνίδιο Αρκαδίας

Στο πλαίσιο ολοκλήρωσης της Πράξης «Προστασία και Διατήρηση της Βιοποικιλότητας του Όρους Πάρνωνα και Υγροτόπου Μουστού» του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη 2007-2013, πραγματοποιήθηκε στις **13.11.15** η τελευταία Ημερίδα του ΦΔΟΠΥΜ με θέμα: «**Η συνεισφορά του Φορέα Διαχείρισης όρους Πάρνωνα και υγροτόπου Μουστού στην προστασία και στην ανάδειξη της προστατευόμενης περιοχής**» και αφορούσε στην παρουσίαση και συζήτηση των αποτελεσμάτων του έργου και τη συνολικότερη συνεισφορά του Φορέα στην επίτευξη των στόχων του έργου αλλά και από τη λειτουργία του στην προστατευόμενη περιοχή.

Υλοποιήθηκε στο Αμφιθέατρο του κτηρίου «ΦΑΜΠΡΙΚΑ - Κέντρο Προβολής της Αγροτικής Ιστορίας και των Δρόμων της Θάλασσας στην Ανατολική Πελοπόννησο» στο Λεωνίδιο Αρκαδίας.

Οι παρουσιάσεις ανά εισηγητή της εκδήλωσης παρουσιάζονται στη συνέχεια:

■ Ο κ. **Αργύριος Μπόγλης**, Δασολόγος – Περιβαλλοντολόγος, M.Sc., Συντονιστής έργου Ε.Π.ΠΕΡ.Α.Α. του ΦΔΟΠΥΜ, με θέμα: «**Αποτίμηση υλοποίησης της Πράξης "Προστασία και Διατήρηση της Βιοποικιλότητας του όρους Πάρνωνα και υγροτόπου Μουστού" του Ε.Π.ΠΕΡ.Α.Α. 2007-2013**».

■ Η κα **Αγνή Αναστασιάδη**, Ξεναγός, α/α Υπεύθυνη Τμήματος Πληροφόρησης, Ενημέρωσης & Δημοσιότητας του ΦΔΟΠΥΜ, με θέμα: «**Περιβαλλοντική ενημέρωση-ευαισθητοποίηση μαθητών και επισκεπτών στην προστατευόμενη περιοχή**».

■ Η κα **Φωτεινή Δημάκου**, Φύλακας/Ειδικός Δασικής Προστασίας, Στέλεχος Τμήματος Επόπτευσης/Φύλαξης & Εφαρμογών Διαχείρισης του ΦΔΟΠΥΜ, με θέμα: «**Δράσεις επόπτευσης-φύλαξης και η συμβολή τους στην προστασία της προστατευόμενης περιοχής**».

■ Ο κ. **Γεώργιος Τρυφωνόπουλος**, Ph.D. Βιολόγος, Υπεύθυνος Τμήματος Προστασίας και Διαχείρισης του ΦΔΟΠΥΜ, Υπεύθυνος έργου Παρακολούθησης, με θέμα: «**Η παρακολούθηση της βιοποικιλότητας στην προστατευόμενη περιοχή όρους Πάρνωνα και**

υγροτόπου Μουστού».

■ Ο κ. **Θεοφάνης Κωνσταντινίδης**, Επίκουρος Καθηγητής Συστηματικής Βοτανικής Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, Επιστημονικός Υπεύθυνος Προγράμματος «Καταγραφή και Παρακολούθηση ειδών χλωρίδας» του ΦΔΟΠΥΜ και **Ε. Καλπουτζάκης**, Γεωπόνος, Ph.D.

Φαρμακευτικής, με θέμα: «**Η έρευνα και η κατανόηση της χλωρίδας του Πάρνωνα: διδάγματα από το πρόγραμμα εποπτείας και μελλοντικές προοπτικές**».

■ Η κα **Παναγιώτα Μαραγκού** – Ph.D. Βιολογίας, Επιστημονική Υπεύθυνη Προγράμματος «Καταγραφή και Παρακολούθηση Ειδών ερπετών και αμφιβίων» του ΦΔΟΠΥΜ, Συντονίστρια Δράσεων Επιστημονικής Τεκμηρίωσης WWF Hellas, με θέμα: «**Τα ερπετά και τα αμφίβια στην περιοχή διαχείρισης του Φορέα Διαχείρισης όρους Πάρνωνα και υγροτόπου Μουστού**».

■ Η κα **Έλενα Παπαδάτου** – Ph.D. Οικολογίας, Επιστημονική Υπεύθυνη Προγράμματος «Καταγραφή και Παρακολούθηση Ειδών χειροπτέρων» του ΦΔΟΠΥΜ, με θέμα: «**Νυχτερίδες της προστατευόμενης περιοχής όρους Πάρνωνα και υγροτόπου Μουστού**».

■ Ο κ. **Στέλιος Χαραλαμπίδης**, Σκηνοθέτης, Ανάδοχος έργου «Παραγωγή Ταινιών και Ραδιοτηλεοπτικών Μηνυμάτων» του ΦΔΟΠΥΜ προλόγισε και παρουσίασε το Ντοκιμαντέρ «**Από Βορρά σε Νότο, σ' Ανατολή και Δύση**».

Εντός του 3^{ου} τετραμήνου του 2015 ολοκληρώθηκε από τον ΦΔΟΠΥΜ ένα κινηματογραφικό πολύπτυχο για τη φύση, τον πολιτισμό και τη ζωή, στο πλαίσιο του έργου «Παραγωγή Ταινιών και Ραδιοτηλεοπτικών Μηνυμάτων». Τις ταινίες σκηνοθέτησε ο Αρκάς σκηνοθέτης Στέλιος Χαραλαμπίδης ενώ η παραγωγή ανήκει στην ΠΕΡΙΠΛΟΥΣ ΕΠΕ. Το σύνολο των παραδοτέων είναι πλέον διαθέσιμο στην ενότητα της ιστοσελίδας του Φ.Δ. [<http://www.fdparnonas.gr/downloads/>]. Το σύνολο του έργου κυρίως αφορά σε μια ταινία ντοκιμαντέρ των 25' και τρεις των 15' με τους ακόλουθους τίτλους:

- 25' «**Από Βορρά σε νότο, σ' ανατολή και δύση**»
- 15' «**Από άνοιξη χειμώνα**»
- 15' «**Από αλάτι και χιόνι**»
- 15' «**Από την αυγή των Ιστορικών Χρόνων στο κατώφλι του 21ου αιώνα**»

Τα τρία 15λεπτα ντοκιμαντέρ αναδεικνύουν τα στοιχεία που συνθέτουν τη φυσιολογία

Ένα κινηματογραφικό πολύπτυχο για τη φύση, τον πολιτισμό και τη ζωή από τον ΦΔΟΠΥΜ

της περιοχής και την καθιστούν ενδιαφέρουσα, όπως το φυσικό περιβάλλον, η βιοποικιλότητα και το καθεστώς προστασίας, τα ιστορικά και πολιτιστικά στοιχεία της περιοχής (μυθολογία, αρχαιολογικοί χώροι και μοναστήρια) και η ανθρώπινη δραστηριότητα (οικοτουρισμός).

Το 25λεπτο ντοκιμαντέρ είναι ενιαίο και αποτελεί μια συνθετική ματιά στην περιοχή, αναδεικνύοντας την οικολογική και πολιτισμική αξία της προστατευόμενης περιοχής, αλλά και τον κύριο σκοπό της διαχείρισης και προστασίας της για τη διαφύλαξη της βιολογικής ποικιλότητας και τη διατήρηση της φυσικής κληρονομιάς. Προβάλλει τη σημασία που έχει η

διατήρησή της για τον Άνθρωπο, αναδεικνύοντας τα οφέλη που προσφέρει στον τοπικό πληθυσμό και γενικότερα, η ύπαρξή της και η διατήρησή της σε καλή οικολογική κατάσταση.

Περιβαλλοντικές δράσεις και εκδηλώσεις

(27.9.2015) Δράση για την παγκόσμια ημέρα εθελοντικού καθαρισμού ακτών και του μήνα εθελοντικής δράσης για το θαλάσσιο περιβάλλον 2015

Ο καθαρισμός συνδιοργανώθηκε από τον Φορέα Διαχείρισης και την Ελληνική Ένωση Προστασίας Θαλασσιού Περιβάλλοντος – HELMEPA με σημείο καθαρισμού τη θέση Παλιόχανο στην Παραλία Κάτω Βερβένων, και την περιοχή του υγροτόπου Μουστού (παραλιακό τμήμα στην εκβολή του Βαυαρικού καναλιού).

27.9.2015 Εθελοντική δράση καθαρισμού ακτής στην Παραλία Κάτω Βερβένων και υγροτόπου Μουστού.

(4.10.2015) Πανευρωπαϊκή Γιορτή των Πουλιών 2015 (Euro Birdwatch 2015) στον υγρότοπο Μουστού!

Ο Φορέας Διαχείρισης διοργάνωσε για 4^η συνεχόμενη χρονιά και σε συνεργασία με την Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, εκδήλωση στον υγρότοπο Μουστού, που περιελάμβανε εξόρμηση για παρατήρηση πουλιών, περιβαλλοντικό εργαστήρι χειροτεχνίας για τα παιδιά, ενημέρωση για τη μετανάστευση

των πουλιών και άλλες συναφείς δραστηριότητες.

(10.10.2014) «Εβδομάδα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης 2015»

Κατά το διάστημα **12 έως 15.10.2014** πραγματοποιήθηκαν δράσεις περιβαλλοντικού χαρακτήρα με τα: Γυμνάσιο Παραλίας Τυρού, 9^ο Νηπιαγωγείο Τρίπολης, Δημοτικό Σχολείο Άστρους και Γυμνάσιο Τροπαίων. Οι δράσεις αφορούσαν στην προβολή θεματικών παρουσιάσεων εντός των σχολικών αιθουσών, ξεναγήση στα ΚΠΕ του ΦΔ και περιήγηση στην ππ. Συνολικά, συμμετείχαν στην εβδομάδα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης του 2015 **180 μαθητές**.

(31.11.2015) Δράσεις του Φ.Δ. στη 32^η Γιορτή Καστάνου στην Καστάνιτσα Αρκαδίας

Ο Φορέας Διαχείρισης συμμετείχε ενεργά για 5^η συνεχή χρονιά στη Γιορτή Καστάνου στην Καστάνιτσα Αρκαδίας. Το προσωπικό του Φ.Δ. υποδέχθηκε εκατοντάδες επισκέπτες στο ΚΠΕ Καστάνιτσας, όπου είχαν την ευκαιρία να ενημερωθούν για τη σημαντική βιοποικιλότητα της προστατευόμενης περιοχής, τα φυσικά μνημεία, τη διαχρονική συνύπαρξη του ανθρώπου με τη φύση, για την τσακωνική διάλεκτο και την αρχιτεκτονική της Καστάνιτσας. Έγινε προβολή παρουσίασης για τον παραδοσιακό οικισμό της Καστάνιτσας και τα αξιοθέατά του, ενώ παράλληλα, στους χώρους του Κέντρου καθ' όλη την διάρκεια της γιορτής, προβάλλονταν ντοκιμαντέρ του Φ.Δ. για την οικολογική και ιστορική-πολιτισμική αξία της περιοχής, αλλά και τις δράσεις που υλοποιεί

στην ππ. Επίσης, οι επισκέπτες είχαν την ευκαιρία να περιηγηθούν στην Έκθεση Παραδοσιακών Επαγγελμάτων στο υπόγειο χώρο του Κέντρου.

Ο Φορέας Διαχείρισης όρους Πάρνωνα και υγροτόπου Μουστού για την προστασία και ανάδειξη της προστατευόμενης περιοχής ...

Αξιζει να σημειωθεί ότι μέσω της υλοποίησης της Πράξης του ΕΠΠΕΡΑΑ την πενταετία 2010-2015, πάνω από **22.000 επισκέπτες** ξεναγήθηκαν στα Κέντρα Ενημέρωσης και στην Προστατευόμενη Περιοχή, από τους οποίους οι περίπου **8.500** είναι **μαθητές Α' και Β' βάθμιας εκπαίδευσης**. Αντίστοιχα περίπου **5.100 μαθητές Α' και Β' βάθμιας εκπαίδευσης** ενημερώθηκαν για την Προστατευόμενη Περιοχή εντός των σχολικών αιθουσών από τα στελέχη του ΦΔΟΠΥΜ.

Συναντήσεις εργασίας

(30.10.2015)
Συμμετοχή σε
Εργαστήριο
Workshop

Συμμετοχή του ΦΔΟΠΥΜ στο Εργαστήριο – Workshop, με θέμα: «**Συνεργασία για την Περιφερειακή Ανάπτυξη τη Διεθνή Αναγνώριση: Απόθεμα Βιόσφαιρας Πάρνωνα - Μαλέα**» στο Κέντρο Προβολής – Φάμπρικα Πολιτισμού Λεωνιδίου, στο πλαίσιο διαδικασιών ανακήρυξης της Προστατευόμενης Περιοχής του Φ.Δ. και περιοχής της ΝΑ Πελοποννήσου ως «**Αποθέματος Βιόσφαιρας**».

Τα Αποθέματα Ανθρώπου και Βιόσφαιρας συνιστούν ένα παγκόσμιο δίκτυο υπό την προστασία και υποστήριξη της UNESCO. Το δίκτυο αυτό προωθεί την ανταλλαγή γνώσης, εμπειρίας και ανθρώπινου δυναμικού. Αυτή τη στιγμή, υπάρχουν 580 Αποθέματα Βιόσφαιρας σε 114 χώρες σε ολόκληρο τον κόσμο, με σκοπό τη διατήρηση και προστασία των οικοσυστημάτων, των ειδών και της γενετικής ποικιλίας. Πιθανή ανακήρυξη της ππ του ΦΔΟΠΥΜ και περιοχής της ΝΑ Πελοποννήσου ως «Αποθέματος Βιόσφαιρας» σημαίνει ότι η περιοχή μπαίνει σε μια παγκόσμια λίστα περιοχών με βιώσιμη ανάπτυξη και αποκτά ευκολότερη πρόσβαση σε χρηματοδοτήσεις, που αφορούν την έρευνα για τον άνθρωπο και το περιβάλλον, που σε εθνικό και υπερεθνικό επίπεδο, μπορούν να αποτελέσουν πιλοτικές περιοχές και παραδείγματα καλών πρακτικών.

Εγκαίνια Έκθεσης Παραδοσιακών Επαγγελμάτων στο Κέντρο Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης Καστάνιτσας

Στο πλαίσιο υλοποίησης του έργου «Ολοκλήρωση Έκθεσης Κέντρου Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης Καστάνιτσας», της Πράξης «Προστασία και διατήρηση της βιοποικιλότητας του Όρους Πάρνωνα και Υγροτόπου Μουστού», του Άξονα Προτεραιότητας 9 «Προστασία Φυσικού Περιβάλλοντος και Βιοποικιλότητας», του Ε.Π. «ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ 2007-2013», **αναδιαμορφώθηκε το Κέντρο Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης**

(ΚΠΕ) Καστάνιτσας, **αποκτώντας τη σημερινή του μορφή**, που αποτελεί ένα συνονθύλευμα αλληλένδετων ενοτήτων, που έχουν σκοπό την προβολή της αλληλεπίδρασης του ανθρώπου και της φύσης, μέσω μιας αρμονικής συνύπαρξης. Η εκδήλωση των εγκαίνιων της έκθεσης έλαβε χώρα στις **25.10.2015** στην Καστάνιτσα.

Τα βασικά επαγγέλματα και οι ασχολίες των κατοίκων της Καστάνιτσας, μέσα από ιστορικά και λαογραφικά στοιχεία, στοιχειοθετούν τη βασική και ενίοτε κοπιαστική συνδιαλλαγή των ανθρώπων με τη φύση, πηγή επιβίωσης για τους κατοίκους των ορεινών χωριών στο παρελθόν. Η παρουσίαση μέσα από αυτήν τη σκοπιά των παραδοσιακών επαγγελμάτων του ασβεστοποιού (**καμινιαραίοι**), του υλοτόμου, του αγωγιάτη, της εκμετάλλευσης του

καστανόδασους (**καστανοπαρωγός**), που ήταν χαρακτηριστικά και πολυπληθέστατα αναλογικά στον οικισμό της Καστάνιτσας, αλλά και της γεωργίας, της κτηνοτροφίας (**γεωργός/κτηνοτρόφος**) και των καθημερινών **«οικιακών ασχολιών»**, αποτελεί το βασικό σενάριο αυτής της μικρής λαογραφικής έκθεσης. Η υλοποίηση του έργου στηρίχθηκε σε μια κεντρική ιδέα, που αποτέλεσε και το βασικό κρίκο σύνδεσης του παρελθόντος με το παρόν και ελπίζουμε και με το μέλλον αυτού του τόπου, μέσω της ορθής διαχείρισης των φυσικών πόρων από τους κατοίκους αυτής της ορεινής περιοχής, και του πόσο εναρμονισμένα ζούσαν με τη φύση από τα βάθη της ιστορίας τους, τι συμβαίνει σήμερα και τι προοπτικές υπάρχουν για το μέλλον. Μέσω της έκθεσης παρουσιάζεται η ιστορία της Καστάνιτσας, έχοντας σαν άξονα την αμφιμονοσήμαντη αντιστοιχία των ανθρώπων της με το φυσικό περιβάλλον.

Επιπλέον, το έργο έχει ιδιαίτερη σημασία για την ανάδειξη της φυσικής ομορφιάς, της οικολογικής αξίας και των αξιόλογων πολιτισμικών γνωρισμάτων που απαντούν στην προστατευόμενη περιοχή, αλλά και της συνεπαγόμενης ανάγκης προστασίας και διατήρησης της βιοποικιλότητας και της φυσικής κληρονομιάς.

Εντός του 3^{ου} τετραμήνου του 2015 ολοκληρώθηκε από τον ΦΔΟΠΥΜ η προμήθεια εντύπων και υλικών ενημέρωσης – ευαισθητοποίησης.

Το υλικό αυτό που διατίθεται δωρεάν προς το κοινό και **έχει ιδιαίτερη σημασία για την ανάδειξη της φυσικής ομορφιάς, της οικολογικής αξίας και των αξιόλογων πολιτισμικών γνωρισμάτων που απαντούν στην προστατευόμενη περιοχή, αλλά και της συνεπαγόμενης ανάγκης προστασίας και διατήρησης της βιοποικιλότητας και της φυσικής κληρονομιάς.**

Τα υλικά ενημέρωσης του ΦΔΟΠΥΜ στο πλαίσιο του έργου «Παραγωγή εντύπων & υλικών ενημέρωσης – ευαισθητοποίησης», παρουσιάζονται στη συνέχεια:

Παραγωγή εντύπων και υλικών ενημέρωσης - ευαισθητοποίησης από τον από τον ΦΔΟΠΥΜ

- ενημερωτικό φυλλάδιο (α. φυλλάδιο ενημέρωσης-ευαισθητοποίησης για τους κατοίκους της προστατευόμενης περιοχής και β. φυλλάδιο με τα μέτρα προστασίας της προστατευόμενης περιοχής),
- υλικό προώθησης και προβολής (α. αφίσες, β. σετ με ξυλομπογιές, γ. αυτοκόλλητα με το λογότυπο του Φορέα Διαχείρισης, δ. τετράδια και ε. επιτραπέζιο ημερολόγιο έτους 2015),
- χάρτης της προστατευόμενης περιοχής (α. Διάσταση 1: ελληνική γλώσσα και β. Διάσταση 2: ελληνική/αγγλική γλώσσα).
- ενημερωτικό εγχειρίδιο με τίτλο «Προστατευόμενη Περιοχή Όρους Πάρνωνα και Υγροτόπου Μουστού» (α. παιδική έκδοση με τίτλο «Γνωριμία με τα ζώα του Πάρνωνα», β. έκδοση

ενηλίκων στην ελληνική και γ. στην αγγλική γλώσσα),

- βιβλίο με τίτλο «Το αλφαβητάρι του Πάρνωνα»
- βιβλίο με τίτλο «Οδηγός χλωρίδας προστατευόμενης περιοχής όρους Πάρνωνα και υγροτόπου Μουστού. Ενδημικά, σπάνια και απειλούμενα είδη» (ελληνική - αγγλική γλώσσα)
- βιβλίο με τίτλο «Οδηγός της προστατευόμενης περιοχής όρους Πάρνωνα και υγροτόπου Μουστού. Φύση, Πολιτισμός, Οικοτουρισμός» (ελληνική γλώσσα).

Το σύνολο των υλικών είναι διαθέσιμο στα Κέντρα Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης και στο δικτυακό τόπο του ΦΔΟΠΥΜ στη θέση [\[http://www.fdparnonas.gr/downloads/publications/\]](http://www.fdparnonas.gr/downloads/publications/).

Συμμετοχή του ΦΔΟΠΥΜ στο πρόγραμμα MED με το Έργο 'ECONIFERnet4MED'

Ο Φορέας Διαχείρισης όρους Πάρνωνα και υγροτόπου Μουστού συμμετέχει ως εταίρος, στην υποβολή πρότασης στο πρόγραμμα MED Programme 2014 – 2020, Axis 3:

Protecting and promoting Mediterranean natural and cultural resources, Specific Objective 3.2: To maintain biodiversity and natural ecosystems through strengthening the management and networking of protected areas.

Η πρόταση στην οποία το Institute for Sustainable Plant Protection - National Research Council of Italy είναι Φορέας Υλοποίησης (επικεφαλής εταίρος) έχει τίτλο: "A common biodiversity management and conservation network system for the most threatened Mediterranean conifer

ecosystems», με ακρωνύμιο: "ECONIFERnet4MED" και διάρκεια υλοποίησης 36 μήνες. Η πρόταση υποβλήθηκε στις 2 Νοεμβρίου 2015.

Ο εκτιμώμενος προϋπολογισμός της πρότασης ανέρχεται περίπου στα 2.500.000,00 €, με ποσοστό κάλυψης του στο 85% και 15% ιδία συμμετοχή. Οι εταίροι υλοποίησης της πρότασης είναι οι:

(Lead Partner) ITALY: Institute for Sustainable Plant Protection - National Research Council

ITALY: State Forestry Corps – Territorial Office for the Biodiversity of Caserta (representing also Pollino National Park)

ITALY: Madonie Natural Regional Park Authority (Sicily)

PORTUGAL: Development and Innovation Network for sustainable development and territorial cohesion + University of Lisbon, School of Agriculture

SPAIN: Local Development Agency of the Province of Valencia - Monumental trees department (in connection with Sierra de las Nieves Natural Park – Biosphere Reserve)

FRANCE: National Forests Office of Corsica (Managing authority of Corsica Natural Regional Park)

MALTA: to be confirmed

CIPRUS: Open University of Cyprus, School of Pure & Applied Sciences - Environmental Conservation & Management Programme

GREECE: Mediterranean Agronomic Institute of Chania (joint with Samaria Gorges National Park)

GREECE: Hellenic Agricultural Organization – DEMETER (in connection with Management Body of Mount Parnon & Moustos wetland)

ALBANIA: Regional council of Shkodra (in collaboration with the Administration of the Protected Areas, Shkoder)

Στην προστατευόμενη περιοχή όρους Πάρνωνα & υγροτόπου Μουστού έχουν επιλεγεί για το έργο ο δενδρόκεδρος (φωτογραφία κάτω δεξιά) και η κεφαλληνιακή ελάτη (φωτογραφία πάνω).

Γενικός στόχος του έργου

Ο γενικός στόχος του έργου είναι η βελτίωση της προστασίας, διατήρησης και διαχείρισης των Προστατευόμενων Περιοχών Natura 2000 που φιλοξενούν τα κύρια απειλούμενα ενδιαιτήματα των κωνοφόρων που βρίσκονται κυρίως σε

Το Έργο 'ECONIFERnet4MED' και οι Προστατευόμενες Περιοχές Natura 2000

παράκτιες ζώνες της Μεσογείου ή των νησιών. Για το σκοπό αυτό, το πρόγραμμα στοχεύει στη θέσπιση ενός κοινού συστήματος διαχείρισης και διατήρησης του δικτύου που θα αποτελείται από τις Αρχές και Φορείς που είναι υπεύθυνοι για τη διαχείριση και τη διατήρηση των πλέον απειλούμενων μεσογειακών οικοσυστημάτων κωνοφόρων. Το δίκτυο θα διασφαλίσει ότι τέτοια οικοσυστήματα μπορούν να διατηρηθούν όσο το δυνατόν περισσότερο σε καλή κατάσταση, ενώ θα προωθήσει προσεκτικά την κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη των περιοχών αυτών. Με αυτόν τον τρόπο η προστασία της φυσικής κληρονομιάς, θα οδηγήσει σε

πολλά κοινωνικά οφέλη που προκύπτουν από τη διαφοροποίηση των οικονομικών δραστηριοτήτων, τη δημιουργία νέων ευκαιριών απασχόλησης και των εκπαιδευτικών / ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων αναψυχής.

Φορέας Διαχείρισης όρους Πάρνωνα & υγροτόπου Μουστού

Newsletter τεύχος 9
περίοδος: 09.2015-12.2015

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ: Τμήμα Πληροφόρησης, Εκπαίδευσης και Δημοσιότητας

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ: Αρχείο Φορέα Διαχείρισης όρους Πάρνωνα και υγροτόπου Μουστού

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη 2007-2013»
«Προστασία και διατήρηση της βιοποικιλότητας του όρους Πάρνωνα & υγροτόπου Μουστού»

Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΤΠΑ

«Κάνουμε τις πράξεις, ζούμε το αποτέλεσμα»

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

